

Llampera, V. *llamp* + *Llampferidor* (útil en lloc de *tonant* o *tonitruant*, poc amanosos per a catalans) *Llampic*, V. *llamp* *Llampió*, *llampiste*, barbarismes en lloc de *llantió*, *escaiola* *Llampit*, V. *llampó* *Llampoina* no sembla ser més que un cas de confusió popular de *pedònia*, sota la influència dels mots nostres *llampurnetes*, *-parnetes*, 'pampallugues' (i potser *rampoina*), com sigui que el pagès mira com a foteses les flors jardineres), anàlogament *llamporni* format sobre *llaminer* *Llamprés*, V. *després* (PRÉS)

LLAMPRESA o LLAMPREA, 'Petromyzon marinus L.', del ll. tardà NAUPRĒDA, del qual semblen ser alteració els més tardans LAMPETRA i LAMPRĒDA, punt de partida aquest de la forma catalana, resultants de la influència de la frase *lambere petram* 'llepar la roca', a causa de la propietat d'aquest peix d'adherir-se a les penyes amb la boca. □ 1.ª doc.: mj. S. XIV.

Data de la *Vesió* del rossellonès Bernat de So: «*lampreses* e salmós, / savogues ez amfós, / estorjons e dal·fís (v. 118, cf. aci ANFÓS); «un palau molt alt, murat, --- / d'un gran vall és vallejat / ---: / mújoles e storions / sobre l'aiga gint saltaven, / anguiles qui, jus lo fons, / barbs, hi viu, / qui pasturaven, / *lampreses* qui encalçaven / savogues per a xuclar, / ---», Ant. Turmeda (*Div. Mall.*, 3, *NCL.*, 104); «--- la hu menja una *lampresa*, que costarà un florí ---», StV-centF (*Quaresma*, 88.134); *llampresa*, que és encara forma tortosina (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 11, les aparella amb *sabogues*; Mestre, *BDC* III, 101), ja apareix repetit cinc o sis vegades en un doc. d'allí mateix, de c. l'a. 1600 (Vergés, *ibid.*, p. 102), i no menys bon tros Ebre amunt, *lamprésés* (Benifallet, 1923).

Per al tractament -z- de la -d- intervocàlica, regular i majoritari en fonètica catalana, veg. *LleuresC*, pàgines 210, 255, 299; on indico també que, en els nostres parlars del Migjorn i de l'extrem Oest, la -d- dona normalment zero, àdhuc en aquesta posició. Hem de mirar, doncs, com a forma valenciana, o d'aquella zona, *llamprea*: «un abat stant un dia assegut a taula, que-s dinava, tenia denant si una *lamprea* molt ben aparellada; e abans que la començàs a menjar, venc un pobre a la porta e demanà que li donàs de la *lamprea* per amor de Déu: ladoncs l'abat manà donar tota la *lamprea* entegra al pobre, e de continent lo pobre pres la *lamprea* ab lo tallador, e --- pujà-se'n als cels: per què, és certa cosa que tota almoyna --- és pujada als cels» (*Rec. d'Exi. e Mir.*, Ag., c. 1400, § 3, p. 7).

«PEIKOS --- *llamprea*: lampreta, mustella» (*TbPu.*, 65). En la llista de peixos d'*El Archivo* (II, 155) del P. Chabàs *amprea* (deglutinació del pseudo-article) i *llambrega*, ABoscà (*GeogrGVal.* I, 488 i 506) recull *llambrega* 'petromyzon' i també *llamprega* 'Petromyzon marinus' i *llambretxa* 'Crenilabrus melanoceras', en els quals ha d'haver-hi almenys intervenció, més o menys considerable, de LLAMBREGAR/llambregar; com que la deglutinació pressuposa que almenys la forma *amprea* prové d'una variant *lamprea*, sense la palatalització de L-, tan antiga en la nostra llengua, és probable que el mot, en terra valenciana, sigui en bona

part heretat del mossàrab; alterat en un llenguatge o l'altre, part per influència de *llambregar* (aplicat com sabem als reflexos del peix dins l'aigua), i part per la de *llambregar* quan encara conservava aqueix valor.

En llatí es troba *naupreda* només des de Polemius Silvius (S. v); els mss. d'Antim (S. vi) porten *nauprida* o *lamprida*, i en glosses posteriors (però que hom suposa remuntar fins al S. VIII) figura *lampreda* (dos cops en un gloss. vaticà, conservat en còdex del S. x) i *lampetra* (en el del Pseudo-Filòxen, còdex del IX): aquesta última, la forma més alterada per l'etimologia popular *lambe-petram* 'llepar la roca'; però el mot es conserva en les sis llengües principals de l'occident romànic, a totes en formes que suposen LAMPRĒDA, veg. Schuchardt, *ZRPh.* xxx, 724; cf. *ARom.* vi, 482; Kluge, *Grundr. d. germ. Phil.*, 339; «*lampreda*: nacopretis», *CGL* III, 570.36, 603.27.

A desgrat d'alguna variant (potser d'inspiració pseudo-etimològica) és versemblant que NAUPRĒDA sigui compost llatí de NAVIS 'vaixell' + PREHENDERE 'agafar' (cf. *praeda* 'presa, botí' de la mateixa arrel), per la considerable semblança entre la *llampresa* i la remora, a la qual atribuïen els antics la propietat de detenir les naus aferrant-s'hi (cf. els *Anecdota* de Rose II, 53): i ha estat i és fama literària i comuna el costum de la *llampresa* de succionar roques, i altres peixos, com hem vist en Turmeda, i com reflecteix el nom savi *Petromyzon* (πέτρα + μύζω 'm'agafo', 'xuclo').

DERIV.: *Llampreeta* 'Petromyzon brachialis' (Lab. 1864). *Llampreró* [SLitCosta]. *Llampresar* (id.).

LLAMPÚDOL, probablement de *lladen-púdol* < *ladern-púdeð* (ALATERNUS PŪTIDUS) amb eliminació consecutiva de la r i d'una -d- per dissimilació davant les altres dd i fonètica sintàctica. □ 1.ª doc.: c. l'any 1850.

Tomàs Aguiló, citat al *DAG.*, que assenyala variant mallorquina *llampúgol*, «mata de fulla grossa i herba groguenca»: els èvols segons *Dfa.*, «aligust(r)o», segons *Damen.*; cf. *BDC* xvii, 30; «Rhamnus alaternus» i «Rhamnus balearicus» segons *AlcM*, assenyalant-lo en el muntanyam Lluc-Bunyola-Sóller; les variants *llempredell* mall. i sobretot ross. *llampredut* i *llampadona* ja són més incertes, no fundant-se més que en el llibret de Masclans, almenys quant al detall de les formes, sobretot les dues darreres. De tota manera, Est. Vayreda dona *llampugo* i *llampuga* «Pistacia terebinthus» en la *Flòrula* de la Mare de Déu del Mont (Gxa.-Emp.; cf. *BDC* xvii, 30). I també jo n'he sentit una variant en el N. del Ross.: «un *lampúdra*» que em definiren com a «pistachier» (Öpol, 1960), explicant que fa com una capsula amb polsim, que esclata i put (encara que l'informant hi relacionava el fr. *poudre*, etim. popular, això no l'influiria potser més que per a la -r- o altra minúcia de forma). «*Llampuga*: abre, *fustete*, cotinus coriaria, coccygia», Febrer-Cardona.

Consta, doncs, de pertot que és una varietat d'*Alaternus* i que és pudent. Majorment essent cosa sobretot dels dial. mallorquí i rossellonès, que tant simpli-